

Voordat u gaat wandelen...

Inleiding

Stichting Wandelnet houdt de vervallen NS wandelroutes in stand onder de verzamelnaam OV Stappers. De OV Stapper Vragenderesch (19 km) loopt van station Winterswijk naar Lievelde. De wandeling slingert door het lichtglooiend Achterhoeks landschap. Langs de boerderijen Nieuw Lichtenberg en Tukker komt u in Vragender met een ruïne van de laatgotische St Jacobskapel. Via de Engelse Schans bereikt u het dorp Lievelde met het station Lichtenvoorde – Groenlo.

Routebeschrijving

De beschrijving van de route is in kleinere stukken opgedeeld. De tekst van de routebeschrijving wordt afgewisseld met achtergrondinformatie over bezienswaardigheden, cultuurhistorie, natuur en landschap. Deze informatie is blauw gedrukt en wordt met nummers aangeduid. De nummers bij de tekst vindt u terug op het kaartje.

Markering van de route

De route volgt een deel van de het Scholtenpad (Streekpad 1, Wandelen rondom Winterswijk 103 km), en is gemarkeerd met het geel-rode teken voor streekpaden. Alleen de laatste 700 meter, de route door Lievelde naar het station, is niet gemarkeerd. In de onderstaande beschrijving van de wandeltocht wordt de markering als volgt weergegeven:

Dit deel van de route is niet gemarkeerd (700m)

 Dit deel van de route behoort tot het Scholtenpad (18 km)

U treft de markering aan op hekken, verkeersborden, paaltjes en soms op bomen. Er is vooral op die punten gemarkeerd waar twijfel over de te volgen route zou kunnen ontstaan. Waar routebeschrijving en markering niet overeenkomen, blijft u de markering volgen. Tussentijdse veranderingen in het terrein worden op deze manier ondervangen.

Horeca onderweg

In het centrum van Winterswijk bevinden zich meerdere horecagelegenheden, verder zijn op de route nog de volgende horecagelegenheden te vinden:

(na 3 km) [Gastgalerie Ankomm'n](#), Mentinkweg 5, Winterswijk. Open vr t/m ma van 9.30 tot 17.00 uur.

(na 11,5 km) [Restaurant Beneman](#), Winterswijkseweg 9, Vragender. Open van mei t/m sep vanaf 11 uur, op di gesloten. Van okt t/m april open op do en vr vanaf 17 uur, za vanaf 16 uur en zo vanaf 11 uur.

(na 11,5 km) [Café Restaurant Overkamp](#), Winterswijkseweg 11, Vragender. Open van mei t/m sep vanaf 11 uur, van okt t/m apr vanaf 16 uur, op maandag gesloten.

(na 18,5 km) Restaurant "[Loco Eten en Drinken](#)", Lievelderweg 118, Lievelde. Geopend vanaf 12 uur, op maandag gesloten.

Treinreis terug

Er vertrekt vanaf station Lichtenvoorde – Groenlo

dagelijks 2x per uur een trein richting Zutphen en richting Winterswijk. Check vertrektijden op www.ns.nl.

Inkortingsmogelijkheid.

U kunt de wandeling ook beginnen op station Winterswijk west, de route wordt dan ruim 1 km korter. Als u de wandeling bij station Winterswijk West begint, loopt u het perron af en gaat meteen linksaf de spoorbaan over. U loopt op een breed fietspad. U neemt de eerste weg rechts en leest verder vanaf (*).

Stichting Wandelnet

In ons land zijn circa 40 Lange-Afstand-Wandelpaden (LAW's), in lengte variërend van 80 tot 485 km, beschreven en gemarkeerd. Alle activiteiten op het gebied van LAW's in Nederland worden gecoördineerd door Stichting Wandelnet. Daarnaast behartigt Wandelnet de belangen van alle recreatieve wandelaars in Nederland. Binnen deze stichting werken tien organisaties samen. Meer weten over de LAW's? Kijk op www.wandelnet.nl.

Beschrijving van de Wandeling

 U verlaat het station en gaat linksaf, stationstraat. U volgt de Stationstraat (250 m) tot voorbij de parkeerplaats en slaat linksaf, Misterstraat richting spoorwegovergang. U bent nu op de route van het Scholtenpad, met de geel-rode markering.

1. Winterswijk

Winterswijk is bekend geworden vanwege de textiel. Deze huishijverheid van de boeren ontwikkelde zich tot industrie. In 1862 werd de eerste stoomfabriek, de katoenweverij van H. Willink & Co., opgericht. Uiteindelijk beheersten 6 textielfabrieken het dorps-silhouet. Voor de aanvoer van Duitse steenkool en de afvoer van goederen werd een spoorweginet gecreëerd. Door de concurrentie van 'lage lonen landen' verdween de Textielindustrie grotendeels uit Winterswijk. In de kromme Goudvinkenstraat is een aantal voorgevels van oude arbeidershuisjes bewaard gebleven.

 Direct na het spoor rechtsaf, een klinkerweg (Hoge Hazel). Aan het eind, na een helling, rechtsaf, een asfaltweg langs een industrie- en kantoreengebied. Deze weg komt uit op een grote verkeersweg. U gaat rechtsaf en volgt het fietspad langs de Europalaan. De Tuunterstraat oversteken en het fietspad blijven volgen langs de Gamma en Mac Donalds. Bij ANWB-wegwijzer 4906/1 linksaf, richting Aalten, Lichtenvoorde. Even verder, na ongeveer 75 meter, rechtsaf, de drukke verkeersweg oversteken, Rondweg West. (*) U gaat nu rechtdoor de Mentinkweg in, die overgaat in een halfverharde weg. Deze weg maakt diverse bochten en passeert na 1 km de boerderij Nieuw Lichtenberg.

2. Mozaïekvloer

Het gebied rondom Winterswijk wordt wel de mozaïekvloer van Nederland genoemd. De breuklijnen van twee aardlagen botsen hier tegen elkaar, waardoor een soort kreukelzone ontstaat en miljoenen jaren oude aardlagen aan de oppervlakte komen. Her en der liggen grote zwerfkeien afkomstig uit het landijs wat ons land in de

voorlaatste ijstijd bedekte. Die bij het gemeentehuis van Winterswijk weegt 43.000 kilo.

U vervolgt de weg verder tot een kruising met een grote kastanjeboom in het midden. Hier rechtsaf. Bij de inrit van het hondenpension Stoverink buigt de weg naar rechts. Na ongeveer 300 meter komt de weg uit op een zandweg met fietspad (Dollemanweg). Hier gaat u linksaf. Deze weg volgen, u passeert [Wijngaard Sonnewei](#), en kruist een klinkerweg, de Veenhuisweg. Bij boerderij Het Dolle gaat de zandweg over in een klinkerweg. Even verder op een driesprong linksaf, Korenburgerveenweg, en doorlopen tot een asfaltweg, Corleseweg.

U gaat hier rechtsaf over het fietspad. Op een driesprong rechtdoor het fietspad blijven volgen. Op de volgende kruising gaat u linksaf, Schaarweg. Deze weg, die overgaat in de Kloosterdijk, volgen tot een boerderijcomplex (Tukker), tegenover de Klumperdijk. Hier gaat u rechtsaf, de Klumperdijk in (dus niet rechtdoor de hoofdroute van het Scholtenpad richting Bredevoort volgen).

3. Scholteboeren

De omgeving van Winterswijk was het domein van de scholteboeren, die eeuwenlang hun stempel op het landschap en de samenleving hebben gedrukt. In de middeleeuwen was de scholteboer vertegenwoordiger van de adel (grondeigenaar) in het buurtschap. De scholte, zelf ook horige, moest erop toezien dat de horigen hun verplichtingen nakwamen. Met de achteruitgang van de adel nam de macht van de scholten toe. Na de Franse tijd gingen de scholten zich beschouwen als grondeigenaren. De pachters moesten de scholte met voorrang helpen bij de oogst. Jaarlijks deed de deurwaarder de ronde om de pacht op te zeggen of te verlengen. Soms volgde dan een trektocht met paard en wagen van een gezin naar een volgend pachtbedrijf. De scholteboerenzoon trouwde met een scholteboerendochter. De jongere zonen gingen soms in de textiel of werden dominee, iets wat aanzien gaf.

De asfaltweg gaat na een boerderij over in een halfverharde weg. Aan het eind hiervan rechtsaf. U neemt de eerste zandweg linksaf. Daarna bij de tweede kruising van zandwegen, dat is na 1,1 km, rechtsaf. Doorlopen tot u na 900 meter uitkomt op een drukke verkeersweg. De weg oversteken en doorlopen tot de volgende asfaltweg.

4. Vragenderesch

De dekzandruggen die in de laatste ijstijd door de wind zijn afgezet, zijn prima geschikt voor akkerbouw en bewoning. Door de eeuwenlange bemesting met heideplaggen vermengd met uitwerpselen van rundvee ontstonden bolvormige akkers, de zogenaamde essen. De akker steeg circa 10 centimeter per eeuw. De invoering van kunstmest betekende het einde van de plaggenbemesting.

Hier gaat u linksaf, en aan het eind weer rechtsaf. U loopt nu richting Vragender. Rechtdoor tot de ANWB-handwijzer 259/1 op het kruispunt bij de kerk.

5. Vragender molen en ruïne

De korenmolen "De Vier Winden" is een stellingmolen

uit 1958. Er wordt tarwe, boekweit, rogge, gerst en maïs gemalen. De molenwinkel is van dinsdag t/m zaterdag open. De ruïne van Vragender wordt gevormd door resten van de 15e eeuwse St. Jacobskapel. De kapel werd gebouwd in opdracht van de kerk in Groenlo, als miskapel. Voor speciale diensten rondom doop, huwelijk en overlijden moest men de eerste honderd jaar nog steeds naar Groenlo, een uur verderop. Toen Lichtenvoorde in 1616 calvinistisch werd, is de kapel gesloten en verviel langzaam maar zeker. Een deel van het puin werd gebruikt om omliggende zandwegen mee te verbeteren. In de nieuwe kerk van Vragender is nog een kruisbeeld uit de oude kapel. Het werd jarenlang in een nabijgelegen boerderij bewaard.

U gaat hier rechtdoor, Pastoor Scheepersstraat. De tweede straat rechtsaf, Kapelweg. (Links ziet u de ruïne van de laatgotische St. Jacobskapel.) Aan het eind van de Kapelweg op de kruising met De Veurden linksaf, na circa 30 meter gaat de weg over in een zandweg. Direct na een speeltuintje het eerste pad rechtsaf, een pad in de richting van een paar boerderijen. Na 150 meter rechtsaf, asfaltweg. Vlak erna op de volgende driesprong linksaf. Bij het bordje fietspad linksaf en meteen bij de mobilfoonmast weer rechtsaf een smal geasfalteerd fietspad op.

Dit pad komt na diverse bochten bij de tweede picknickbank (bij een bord "Leemkoel'n") uit op een smalle klinkerweg die na ongeveer 75 meter uitkomt op een asfaltweg. U gaat nu linksaf. Bij de volgende driesprong linksaf, Meddoseweg, asfalt blijven volgen. U gaat bij de eerste zijweg rechtsaf, Huttendijk. Volg deze asfaltweg en negeer de inritten naar de huisnummers 2 t/m 8. Steek de kruising over waar het asfalt overgaat in een klinkerweg. Bij een zijweg (met klinkerbestrating) gaat u nog even rechtdoor, een halfverharde weg, Huttendijk. Vlak hierna linksaf. Wat verder gaat de halfverharde weg weer over in een klinkerweg; blijf rechtdoor lopen.

6. Het beleg van Grol

In 1627 tijdens de Tachtigjarige oorlog werd besloten de in Spaanse handen zijnde vesting Grol (later Groenlo) aan te vallen. Het Staatse leger onder bevel van Frederik Hendrik (zoon van Willem van Oranje) construeerde met 8.000 schansgravers en soldaten binnen een week een vooraf zorgvuldig doordachte, 16 kilometer lange insluitingslinie, die Grol van de buitenwereld afsloot en hulp van buitenaf onmogelijk maakte. De afstand van de linie tot Grol was overal zo'n 2 km, zodat men zich buiten de maximale reikwijdte van de in de stad opgestelde kanonnen bevond. De insluitingslinie bestond uit 35 werken, waaronder een aantal schansen. Schansen waren net kleine vestingsteden. Ze werden vaak gebouwd op een natuurlijke hoogte en bestaan uit een vierkant middenterrein met tenten voor de soldaten en een waterput. Op elke hoek is een bastion. Om het terrein heen bevindt zich een brede, diepe gracht met een hoge, brede wal ervoor. Palen met weerhaken eraan zorgden voor een extra hindernis.

Bij een kruising met een asfaltweg linksaf (Pastoor Scheepersstraat). De eerste weg rechtsaf, Schansweg. Na ongeveer 500 meter ziet u links het evenementen terrein van het [Zwarte Cross Festival](#). (Dit festival

wordt in de zomer gehouden en kan leiden tot wegafzettingen), en even verder komt u bij een houten hekwerk. U volgt het smalle pad langs het hekwerk (dat u aan uw rechterhand houdt), passeert een infopaneel "De Engelse Schans" en komt uit op een kruising van zandwegen bij de uitkijktoren "Bouke's toren".

7. De Engelse schans (Besselinkschans)

De Engelse Schans is een gerestaureerde schans uit die 80-jarige oorlog. Het Staatse leger bestond grotendeels uit huurlingen afkomstig uit heel Europa. Frederik Hendrik liet landgenoten zoveel mogelijk met elkaar samenwerken. De Engelse schans is dus hoogst waarschijnlijk gebouwd door de Engelsen en de Franse door de Fransen. Zo waren er onder andere ook een Friese en een Hollandse Schans. Vanuit de verschillende schansen moesten loopgraven naar de stad worden gemaakt. Soort Europese kampioenschappen, want om het werktempo hoog te houden, werd er een wedstrijd van gemaakt. En het werkte want na een maand was Grol weer Staats. Joost van den Vondel schreef er een lofdicht van 782 verzen over.

 Hier rechtsaf, een brede zandweg die zich geleidelijk van het hekwerk verwijderd (smal pad langs het hekwerk nu negeren). Aan het eind van de zandweg rechtsaf, een halfverhard zandpad. Na circa 300 meter bij een picknickbank linksaf, zandweg. De zandweg gaat bij woningen over in een klinkerweg. Even verder linksaf onder een viaduct door, en direct hierna op een driesprong rechts aanhouden. U volgt deze weg, Parallelweg, evenwijdig aan het spoor.

Op een driesprong gaat de hoofdroute van het Scholtenpad rechtsaf. U gaat rechtdoor (Bergstraat) Lievelede in. Deze weg tot het einde volgen. Hier gaat u rechtsaf en loopt door tot de spoorwegovergang. Voor de spoorwegovergang rechtsaf. Na 75 meter bent u bij station Lichtenvoorde-Groenlo (in het dorp Lievelede).

8. Erve Kots

Mocht u nog zin en tijd hebben dan kunt u een bezoek brengen aan Openluchtmuseum Erve Kots (alle dagen open van 10-17 uur, van nov tot pasen op ma gesloten) en/of kaasboerderij Weenink in Hundertwasser stijl (open van 9-18 uur, op zo van 12-17 uur, nov tot Pasen op ma gesloten) beide aan de Eimersweg, 1 km ten noorden van Lievelede. In het museum is van alles te zien over het leven, wonen en werken in de Achterhoek.

Alle gegevens in deze folder gelden onder voorbehoud van wijzigingen en eventuele drukfouten. De route en de beschrijving van deze OV Stapper werden met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Stichting Wandelnet aanvaardt geen verantwoordelijkheid voor schade die wandelaars op enigerlei wijze zouden kunnen ondervinden door gebruik te maken van deze routebeschrijving en/of kaart of door het wandelen van de route. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, publicatie op internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Wandelnet.

Rev: 15-12-2024